

وسایل نجات اخروی از سایر مخلوقات مخصوص گردانند و نوع او را نیز از تفاوت فراوان درین طبیعت و خا
عالی که داشت تا هرگز از جمال عقل حصه و افزون تر از زانی داشت و از کمال علمت و حسن جمال و شیب نصیبی
تمام تر بخشید بهن او از سعادت افزون تر نهاد و منزلت او در شرف نسبت پیروز و ماسم در دینی بزمید جاه و رفعت
و هم در عقوبت سعادت است سعادت برت باری تعالی مستعد آمد و حکمت بالو از اش در بیض غمراش همایان
بیض رسالت و قهرمانان حکمت نبوت را از برای ما کید اظهار دعوت و اقامت اسرار نبوت که عدل یاز
راه دین و پیشوایان عالم بین و در دریای صیقل و در آری ملک اختیار اند و نورانی که عقل کن آن ز سر
و اشارتی که فهم از ادراک آن فایده آمد **لَمَّا يَكُونُ لِلنَّاسِ عِلْمٌ مِّمَّا عَدَدُ السَّاعَاتِ**
سندرج گردانید تا بواسطه منجات ساطع و دلالات قاطع خلایق را بطریق حقایق بر شدن صیادق شدند
و شراب و عقاب جهان بایستی بر اینج معلوم انانی شارق و منار ب کرد و بنور علم و معرفت و نور نور
و هدایت ایشان بیضه ادیان عمل و چون شران و عمل آرا پشته داشت و از میان انج جمع شمع مجسم رسالت
و اقیاب فلک جلالت و شری جرح سعادت قلب گردون سیادت صدر بر سرین اینانند لک جمع اصغیا
سلطان سر پرده مردوسی شاه تختگاه عنصری سیدی که چون آفتاب شریعت او از زمین عرب طالع شد رسم و
خردان عجم چون با در محقق آفتاب و حجاب انظار و انما بحجب و متواری مانند و تمام در افق حیرت و غیرت علمت و اصل کشت



مقایسه شیوه جعفر تبریزی، میر عماد حسنی و محمدرضا کلهر در قالب کتابت نستعلیق

سیدسعید حسینی * احمد نادعلیان **

تاریخ دریافت مقاله : ۹۵/۲/۱۱

تاریخ پذیرش مقاله : ۹۶/۶/۱۹

چکیده

نستعلیق مهم‌ترین خط ابداعی ایرانیان است که زیبایی‌های آن در قالب‌های مختلف پدیدار شده است. این خط بخشی از مسیر تکامل خود را در بستر کتابت متون پیمود. در همین ارتباط کتابت به هیئت یک قالب خاص در کنار سایر قالب‌ها در آمد که درک ویژگی‌های آن مسئله‌ای ضروری برای شناخت میانی خوشنویسی است. بر همین اساس هدف این پژوهش شناخت عناصر تاثیرگذار بر شیوه کتابت جعفر بایسنقری، میر عماد و کلهر است که در تدوین و تکامل خط نستعلیق در سه دوره تیموری، صفوی و قاجار نقش عمده‌ای داشتند. پرسش اصلی پژوهش این است که قالب کتابت هر یک از خوشنویسان مذکور دارای چه ویژگی‌های بصری است؟ و چه مؤلفه‌هایی را می‌توان به عنوان عوامل تاثیرگذار بر آن‌ها تشریح کرد؟ پژوهش پیش‌رو به شیوه توصیفی - تحلیلی صورت گرفته و داده‌های آن به شیوه کتابخانه‌ای و مشاهده آثار جمع‌آوری شده است. مقایسه آثار بیانگر این موضوع است که مؤلفه‌هایی چون زاویه قلم‌گذاری، نحوه نقطه‌گذاری و جاگذاری حروف و کشیده‌ها شیوه‌های منحصر به فردی را در کتابت این سه خوشنویس رقم زده است. خلاصه آن که به واسطه ترکیب مؤلفه‌های مذکور در خوشنویسی جعفر بایسنقری، سطرها متمایل به محور افقی و در کتابت کلهر متمایل به محور عمودی‌اند، اما در کتابت میر عماد، تناسب مطلوبی در محور افقی - عمودی سطر وجود دارد.

واژگان کلیدی

خوشنویسی، نستعلیق، کتابت، جعفر تبریزی، میر عماد، محمدرضا کلهر.

* دانشجوی دکتری تاریخ تطبیقی و تحلیلی هنر اسلامی دانشکده هنر دانشگاه شاهد تهران. استان تهران. ایران (نویسنده مسئول).

Email: sin.saeed@yahoo.com

Email: nadalian@shahed.ac.ir

** استادیار، دانشکده هنر دانشگاه شاهد تهران. استان تهران. ایران.